

LANGS DE DRABSTRAAT

Wie van de Grasbrug komt en zich naar de Poel begeeft, gaat door de Drabstraat waar zich heden nog een aantal mooie panden en statige woningen uit verschillende vroegere bouwperiodes bevinden die haar een fraai en typisch uitzicht bezorgen.

Drabstraat en Poel zijn eigenlijk niet van elkaar te scheiden en lopen haast ongemerkt in mekaar over.

Ook in de middeleeuwse schepenenbrieven en zelfs in die van de 16de, 17de en 18de eeuw wordt maar weinig onderscheid gemaakt tussen de Drabstraat en de Poel. Van de gebouwen, die zich tussen de Torenpoortbrug en de Vee- of Grasbrug bevonden, werd dikwijls gezegd dat ze gelegen waren in de Drabstraat ofwel "up den Poel inde Drabstraete" (1400). Ook vandaag kan men niet over de ene spreken zonder het ook over de andere te hebben.

Drabstraat en Poel behoren tot een zone met hoge stadslandschappelijke waarde. Ze bezitten aan weerszijden een reeks sierlijke gevels die getuigen van een groots en rijk verleden.

De Drabstraat is reeds zeer oud en het is natuurlijk zo dat haar voorkomen in de loop van de tijd grondige wijzigingen heeft ondergaan. In de middeleeuwen aanvankelijk gelegen op een modderachtige, slijkachtige plaats waaraan ze trouwens haar naam dankt - maar daarop komen we verder terug - werd de Drabstraat later een mooie straat met een aantal prachtige woningen.

Op een deel van het panorama van Hondius onderscheidt men: 1. Het Rijke Gasthuis; 2. het Klooster van Galilea; 3. het Klooster der Alexianen; verder ziet men ook de Houtleigracht, de Poel, de Drabstraat, het Pensstraatje (later Gruuthuusestraat genoemd) die van de Drabstraat naar de Korenlei loopt evenals het "Hof van Fiennes" aangeduid met 4 onderaan op het panorama (Fig. 1).

In de 16de eeuw werd, wat toen als het aristocratisch kwartier van de stad werd aanzien, begrensd door de Sint-Michielsstraat, door de Poel waar zich het "Hof van Wakken" bevond, door de Drabstraat en door de Korenlei met o.m. het "Hof van Fiennes".

In de 18de eeuw stond de Drabstraat bekend als een van de mooiste straten van Gent.

Van de grotere en kleinere woningen, die in de voorbije eeuwen in de Drabstraat werden gebouwd, zijn de meeste in de loop van de tijd verdwenen. Ook tijdens deze eeuw werden er een aantal afgebroken. Er waren zeer mooie en typische bij. Enkele andere zijn evenwel tot op heden bewaard gebleven. Bekend is vooral het "Hotel van Saceghem", een zeer schone 18de eeuwse patriciërswooning waarvan de voorgevel geldt als een vroeg voor-

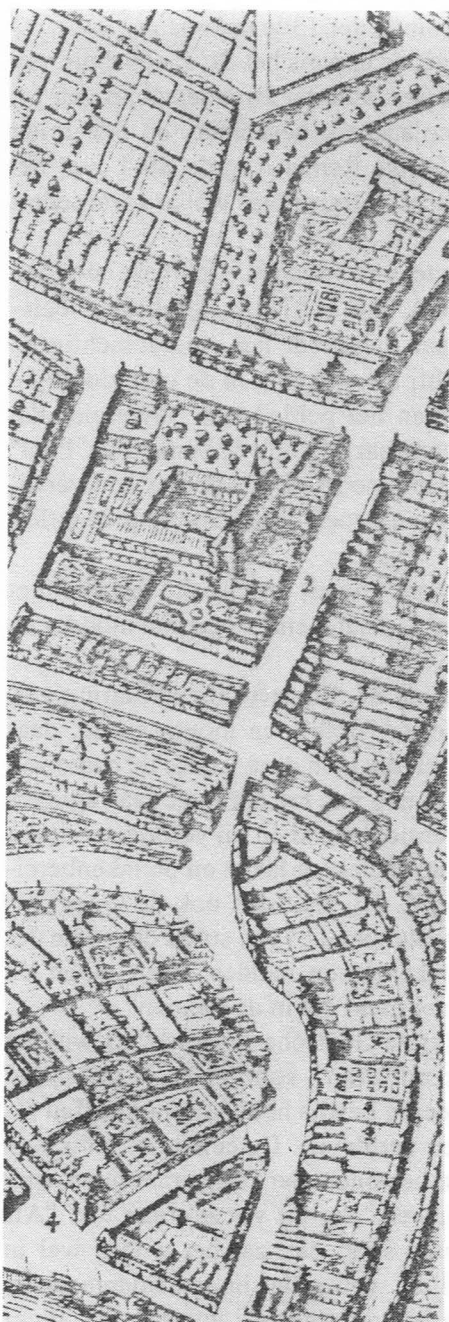

Fig. 1. Deel van het panorama van Hondius: men ziet o.m. duidelijk de Houtleigracht, de Poel, de Drabstraat evenals het "Hof van Fiennes" aangeduid met het cijfer 4 onderaan op het panorama.

beeld van de Lodewijk XVI-stijl in onze stad.

Er bevinden zich echter in de Drabstraat en langs de as Poel-Drabstraat ook nog andere fraaie en stijlvolle woningen die de moeite waard zijn dat mer er de aandacht aan besteedt en dat zullen we dan ook doen.

Spijtig genoeg werd de gevelrij van de straat, waarvan we reeds zegden dat ze ooit tot een van de schoonste van onze stad behoorde, in de loop der jaren bouwkundig op enkele plaatsen verminkt en ontsierd.

Ook de slopershamer heeft de jongste jaren in de Drabstraat zijn niets ontziend en vernielend werk verricht. Zo werd, aan de Oostkant van het deel van de straat gelegen tussen de Gruuthuusestraat en de hoek van de Korenlei en de Jan Breydelstraat, een rij huizen, waaronder die met gele gevelsteentjes benevens een paar echt mooie panden, met de grond gelijk gemaakt, om plaats te ruimen voor een nieuw hotel waarvan het ontwerp reeds duidelijk laat zien dat dit gebouw de belangrijke site aldaar ernstig zal schaden.

Wanneer men het over de Drabstraat wil hebben, is het natuurlijk aangewezen dat men begint met enkele woorden te zeggen over haar ontstaan en over de oorsprong van haar naam.

Bij Maurits Gysseling lezen we dat reeds in de 13de eeuw melding wordt gemaakt van "Drabbestræ" (1208), van "Drabstrata" (1208-12), van "Drapstrate" (1291) en in 1337 van "Drabstrate".

Fr. Blockmans aan zijn kant vermeldt

"Drabbestrate" (1208) en "Drapstrate" (einde der 13de eeuw).

Fr. De Potter schrijft dat men in een register nopens het St. Jacobshuis van het einde der 13de eeuw alsmede in de statuten der Broederschap van St. Jacob, op gezegd tijdstip in de St-Nicolaaskerk bestaande, de benaming "Drafstrate" aantreft. Het Boek der Erfelijke Renten van de Stad over het jaar 1418, zo voegt de auteur eraan toe, spelt "Drapstrate" welke vorm sedert de 16de eeuw onveranderd bleef.

"Drabbe", "drab", "drabbel", "draf", betekent: modder, vloeibare modder, troebel, vuil water, slijk, bezinksel, afval, ook koffiedik; "drabbigh" betekent modderachtig. Dat de bodem, waar die straat lag, modderachtig en slijkachtig was, lijdt geen twijfel want hij bevond zich in de onmiddellijke nabijheid van het moerassig gedeelte van het gebied van "Overleie" dat reeds van oudsher een "poel" vormde; vanwaar dan ook de benaming "Poel" voor de plaats waar later de machtige Torenpoort of Turrepoort zou verrijzen. Die poel werd gedempt in de 12de eeuw toen de stadswal, de Houtleigracht, werd gegraven.

De oorsprong van de benaming "Drabstraat" houdt dus allicht verband met de gesteldheid van de bodem op die plaats en betekent: straat van modder en van slijk.

We willen wel herinneren aan wat destijds J.J. Steyaert als verklaring gaf. Hij had het eveneens over de laaggelegen "drab"- en moerasgrond, daar waar zich die straat bevond en over het feit dat men deze laatste de naam van "Drabstraat" gaf. Hij voegt er echter ook nog aan toe dat in de jaarregisters van 1353, 1369 en 1448 "Drapstraat" vermeld stond en hij veronderstelt dat dit kan verklaard worden als volgt: "drap" betekent laken en de lakenbereiders noemde men van oudtijds "drapiers". Hij stelt dan ook de vraag: "Is Drapstraet misschien 't verkorte van Drapierstraat of van straet daer vele der lakenbereiders woonden, die hunne lakenramen hadden staen buten de Turrepoort bachten der burchtstraete daer ment eet in de raemen".

Daarop antwoordt De Potter echter: "dat de Gentsche wollewevers wel het Fransche "drapiers", maar nooit het woord "drap", voor laken, in den mond hadden en dat wij in geene oorkonden eenig bewijs hebben aangetroffen als zouden in deze straat "drapiers" hebben verbleven. De eenige of, zoo men wil, de bijzonderste nijverheid, door de bewoners der Drapstraat in vroeger eeuwen uitgeoefend, was het bier brouwen." En hij voegt eraan toe: "Als "drab" hier niet de bediedenis heeft van slijk, dan zal het woord wel in verband staan met de talrijke brouwerijen, welke hier in de Middeleeuwen bestonden; "Draf" (afval) immers is in iedere brouwerij voorhanden; nu er zijn te Gent luttel straten geweest waar de boeren zoo veel draf tot beestenvoeder mochten weghalen als uit de Drabstraat; 't verlopen van f tot b en p, in de uitspraak, is gering. Overigens, wij weten dat "Drafstrate" de oorspronkelijke spelling is geweest."

De veronderstelling van Steyaert werd niet bijgetreden en men hield en houdt het bij "drab" en "drabbe" in de zin van modder en van slijk als oorsprong van de benaming "Drabstraat", zoveel dus als slijk- en modderstraat.

Tot daar in het kort wat de benaming "Drabstraat" en haar oorsprong betreft. Enkel nog dit: tijdens het Frans Bewind werd de straat in 1812 "herdoopt tot "rue aux Draps"... en daarmee zat men onder de lakens. Het was trouwens niet de enige en soms flagrante vergissing die werd begaan bij de verfransing van de straatnamen in onze stad. Die foutieve vertalingen vormen een bloemlezing op zich zelf die meer dan eens de lachspieren doet werken.

De hierboven vermelde Houtleigracht, die een verdedigingsgordel vormde en de Sint-Michielswijk omsloot, liep achter de Drabstraat en mondde halverwege de Jan Breydelstraat terug in de Lieve uit. De tuinen en stallingen aan de achterzijde van de gebouwen, gelegen aan de Westkant van de Drabstraat, gaven uit op de Houtleigracht, zodat ze in verbinding stonden met de Leie en met de Lieve. In sommige panden in de Drabstraat heeft men lange tijd nog de sporen kunnen zien van poortjes die aan de achterkant van het gebouw toegang verschaften tot die gracht zodat de bewoners aldaar de mogelijkheid hadden om die waterweg te gebruiken.

Na de demping van de Houtlei in 1899 werd door de aangelanden op de aangewonnen grond gebouwd. Dat was o.m. ook het geval voor de "Dames van het Christelijk Onderwijs" die in 1878 op de Poel, aan de Westkant, een Lodewijk XIV-herenhuis met daaraan verbonden een oude suikerrafinaderij hadden aangekocht die ze ombouwden tot een school voor half-internen en externen, "St. Louis" genoemd. Na de demping kochten ze een deel van de aangewonnen grond met de bedoeling er een mooie tuin aan te leggen maar het werd uiteindelijk een speelplaats en dat tot grote vreugde van de jeugd die natuurlijk aan die oplossing de voorkeur gaf. Thans is in voornoemd gebouw de Rijksmuziekacademie gevestigd.

Wanneer we iets meer willen vernemen over de geschiedenis van de Drabstraat, houdt dat natuurlijk in dat we trachten om een overzicht te krijgen van de gebouwen en woningen die er in de loop van de eeuwen gestaan hebben en van de mensen die er gewoond en geleefd hebben. Het wordt een tocht doorheen de tijd maar, binnen het bestek van onderhavige bijdrage, kan het natuurlijk niet meer zijn dan een vluchtige kijk.

We beginnen onze verkenning aan de Noordkant van de Drabstraat tegenaan de hoek met de Korenlei.

Bij Fr. De Potter, die in deze materie een zeer belangrijke inlichtingsbron blijft, lezen we dat het eerste huis aan de hoek ten Noord-Oosten in de 14de eeuw "den Bosch" heette. Het was gedurende enige tijd een badhuis voor vrouwen: "Huus dat men heet "den Bosch", staende up den houc van der Drapstraete..." (Weezenboek over 1375-1376); "Huus ende stede, een

vrouw stove zijnde, gheheeten "den Bosch" en de nieuwe brugge bider Drabstraete (Acten en Contr., keure, 1468-1470). Het huis had een houten gevel en werd pas in het jaar 1828 afgebroken.

Er weze terloops aangemerkt dat er zich ook op andere plaatsen dergelijke "stoven" of badhuizen bevonden: o.m. aan de Houtlei: "een vrouwen stove staende tusschen Poortacker ende der Turrepoorten met I huus bachten an de stove in skoeyers steghe uitcommende" (Weezenboek 1408-1409); "Twee huussen... staende duer de Torrepoorte metten voorhoofde up dwaetere, alsomen gaet de Portackere waert, de welcke voertijts een vrouwe stove gheweest hebben gheheeten "den Spieghele" (Act. en Contr., keure, 1482-1483). Een andere stove was gelegen op de hoek van de Brandstraat; "... Huus ... an der Posterne, up den houc vander Brandstraete, wijlen I stove gheweest, gheheeten "den Rijn" en daer naer "den Bogaert", ende nu I bruwerie wesende."

Volgens een schepenacte van 1360 paalde aan "den Bosch" een woning genaamd "het huus ten Valenchine".

In de Drapstraat was ook een "apothec" gelegen genoemd "den gulden Mortier". Deze paalde in 1387 aan een uitgang van het huis "de Clocke" dat zich in de Breydelsteeg bevond. "Den gulden Mortier" had een torentje en bleef bekend tot in de 17de eeuw. Daar dichtbij bevonden zich ook de achterpoort en de gang van de hostelrij "den gouden Appel" of "Ghulden Appel" bij de Appelbrug in de Breydelsteeg en bezijden daarvan stond het huis "de Gauwblomme", reeds bekend van in het begin van de 17de eeuw.

In het deel van de Drabstraat tussen de Pensstraat en de Korenlei kwam in de 15de eeuw ook de "Ganc van het Backershuus" uit, het gildehuis van de bakkers dat op de Korenlei gelegen was.

Steeds volgens De Potter wordt in de geschriften van de 17de en de 18de eeuw melding gemaakt van een gebouw genaamd "Venetien" dat op de Korenlei en in de Drabstraat paalde aan de brouwerij "de Vijf Helmen" die reeds bekend zou geweest zijn in de 17de eeuw: "Huus... beneden de Veebrugge, up den houck van de Drapstrate, van oudts ghenampt Venegien... over beede zijden streckende de brauwerije ghenampt "de Vijf Helmen"... (Weezenboek 1615-1616); "Huus ende stede... op den houck vande Drapstraete, ghenampt Venetien, an alle syde soo jnde zelve Drapstraete als op de Leye ghehuust de brauwerye van "de Vijf Helmen". (Act. en Contr. gedeele, 1652-1653).

Er wordt anderzijds opgemerkt dat uit een 17de eeuwse tekst kan worden afgeleid dat het huis "de Vijf Helmen", dat de hoek vormde van de Korenlei en van de Drabstraat, reeds een oudere voorganger zou gehad hebben die waarschijnlijk in hout opgetrokken was; ter staving daarvan wordt volgende tekst aangehaald: "Betaelt Passchier Stalin brauwere inde "Vijf Helmen" de sommen V L. gr. hem bij gheleyt ende gheaccordeert ter causen dat hij aen

Fig. 2. De woning "De Vijf Helmen" zoals die er heden ten dage voorkomt (Eigen foto).

sijnen huysse inde Drapstraete heeft doen maecten eenen nieuwen steenen ghevel wesende chieraet deser stede volghende syne requeste ende der ordonnantie van den XXIIe September 1637" (Stadsarchief reeks 535 n° 195; Drapstraete - Stadsrekeningen 1637-1638).

Volgens Kristina De Vinck in "De Metamorfosen van een Stadsgezicht - de Graslei en de Koornlei te Gent van de middeleeuwen tot vandaag -" dateert de benaming "de Vijf Helmen", die toen een brouwerij was, uit die periode. Ze voegt eraan toe dat de bouwaanvragen voor de huidige gevel in twee fasen geschieden. De datum 1765, die op de architraaf voorkomt, stemt overeen met de juiste bouwdatum. Het ontwerp is wel degelijk van de architect David 't Kindt. De huidige toestand van de gevel stemt blijkbaar zeer goed overeen met deze van 1765 en de auteur besluit dat de restauratie,

die gebeurde onder de leiding van bouwmeester P. Eeckhout, als een model mag beschouwd worden. Ter illustratie een afbeelding van de mooie woning "de Vijf Helmen" zoals die er vandaag voorkomt (Fig. 2).

Er hebben in de loop van de eeuwen in de Drabstraat heel wat gebouwen en huizen gestaan die, de ene al vroeger dan de andere, verdwenen en waarover in het ene geval ook al meer geweten is dan in het andere. Over sommige hebben we het reeds gehad maar er zijn er nog heel wat meer. De opsomming, die Fr. De Potter ervan geeft, is vrij uitgebreid. Hij zegt zelf: "Wij geven op wat wij vonden". Het gaat om panden uit de 15de, 16de en 17de eeuw. We vermelden ze hierna: "de Duve", brouwerij 1439; "de drij Leeren" 1548; "den Hertshoorn" brouwerij 1410; den rooden Pot", brouwerij bekend van 1405, in het begin van de jaren 1500 herdoopt tot "de Gauwe" of "stede ter Gauwen"; "het gulden vliesje" 1560; "Het Vlies" 1620 nog gekend in 1760 en ten jare 1624 een brouwerij; "het Hoskin" brouwerij in 1388. Van de 16de tot de 18de eeuw ook nog "het Acxterken"; verder "den Hoveere" 1528 en het "Pilatus huus".

Nog in de Drabstraat maar zonder verdere duidelijke aanwijzing waren er: "ten Hoedekinne", brouwerij in 1360; "den Sleutel" 1376, ingericht tot twee woningen: "den grooten Slotel" en "den cleenen Sluetele" ten jare 1447 geboekt: "de Burse" vermeld in het jaar 1375; de "bruwerije die men plach te heetene de Zickele 1415 of tZickelin" 1407. Ook nog "thuus dat men eet den Oesterlinc" (Act. en Contr. keure, 1388-1389); "de Sterre" gekend van het jaar 1600; "de Schoenhegghe" 1365; "thuus van de Voorde" een bakkerij, ten jare 1468. Er wordt ook nog melding gemaakt van "tHof van den Gruuthuuse" (vermeld in het Weezenboek over 1481-1482) kort voordien eigendom van Rogier de Mol, procureur in de Raad van Vlaanderen die een zeer rijk man was.

In de opsomming van De Potter komen nog voor: "den Cleenen Hoveere" 1475; "Het Evershooft", brouwerij ten jare 1557; "de Clocke" achter het "Hof van Fiennes" met een achterhuis in de Penssteeg; "den Ganc ende achterpoorte van 't Hof van Fiennes", naast het "Hof van Wallebeke".

In de Drabstraat waren grote "hoven" gelegen met "huusinghen" en "lochtinghen". Een daarvan was ook het "Hof van Wallebeke" dat bekend was van in de 16de eeuw tot eind van de 18de eeuw. In 1586 was het "Hof van Wallebeke" het verblijf van raadsheer Crocq. Nadat het meermaals van eigenaar veranderde, stond het ten jare 1741 geboekt als eigendom van Ferdinand-Karel Cabelliau de Triponsau. Het was, naar het schijnt, een zeer schone en merkwaardige woonst met een heel fraai interieur.

Aan de Noord-Westkant van de Drabstraat, naar de hoek toe met de Jan Breydelstraat, daar waar nu ook een grote bres in de huizenrij gaapt, verdwenen enkele jaren geleden een paar oude woningen met typische gevels evenals een zeer klein huisje. Men ziet ze hierbij op een foto (Fig. 3). Ze

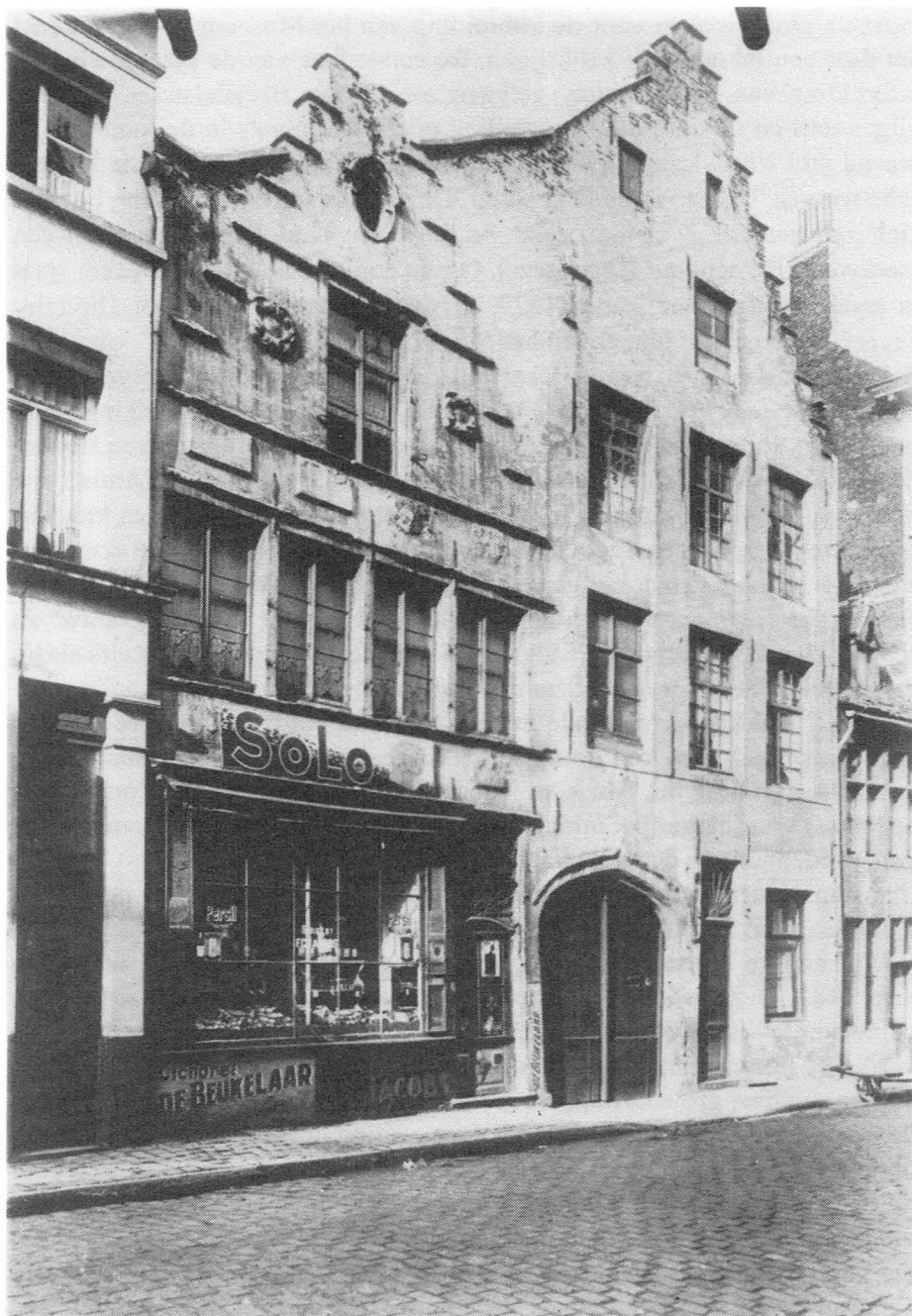

Fig. 3. Ook daar verdwenen enkele jaren geleden een paar oude woningen met typische gevels en een zeer klein huisje (Stedel. Comm. Monumenten en Stadsgezichten, Gent).

moesten plaats maken voor de uitbreiding van het Museum voor Sierkunst dat daar een inkompartij zal krijgen. De eerste fase van de vernieuwing en uitbreiding van het Museum, gelegen aan de Jan Breydelstraat, is reeds uitgevoerd en de officiële openstelling ervan had plaats in de loop van de maand mei 1992. Later moet ook nog de restauratie volgen van de historische woonst "Leten" in de Drabstraat. De grote historische woning bevindt zich aan het nr. 12 in die straat. Ze bezit een bepleisterde gevel en een merkwaardige scherpe zijtrapgevel. Op de donkerblauwe muurankers staat in gulden cijfers het jaartal 1577. In dit gebouw is thans het Directie-Secretariaat ondergebracht van het Museum voor Sierkunst.

Zeker het vermelden waard is het feit dat een deel van de voorgevel van voornoemd gebouw, ter hoogte van het gelijkvloers, een wijziging heeft ondergaan. Inderdaad, naar aanleiding van de door het Museum van Hedendaagse Kunst in 1986 ingerichte tentoonstelling "Chambres d'Amis", die doorging in 58 woningen en locaties van Gent, werd door Charles Vandenhove, architect, op een deel van de gevel van deze mooie woning een duurzame constructie in marmer aangebracht. "De ingreep die hij hier uitvoert is slechts een fragment van een algehele herinterpretatie van het gebouw" zo schreef Geert Bekaert in mei 1986 en hij voegde er nog aan toe: "Zelfs als hij een gevel bekleedt gaat het hem nog om het constructieve principe".

Een toch wel vrij verrassende architectonische confrontatie. Het is zeker geen toeval dat deze kon doorgaan in een gebouw waarin diensten ondergebracht zijn van het Museum voor Sierkunst waarvan de Conservator openstaat voor dergelijke initiatieven. Ook vandaag kan men de constructie van Vandenhove in de Drabstraat nog steeds gaan bekijken.

Een stap verder staan we voor de mooie en statige 18de eeuwse patriciërs-woning (thans nr. 14), volgens de huidige eigenaar gebouwd rond 1789; terwijl andere bronnen melding maken van archiefstukken die verwijzen naar 1783. Deze grote woning telt vijf traveeën en drie bouwlagen. Op de bepleisterde lijstgevel zijn typische versieringen in reliëf aangebracht; op de verdiepte borstweringen komen eveneens decoratieve elementen voor. Met verder nog haar grote koetspoort in rondboogvorm, de hardstenen sokkel en de pseudo-kolossale pilasters, bezit deze woning in classicistische bouwstijl ontegensprekelijk een typische en sober afgewerkte gevel. In "Bouwen door de Eeuwen heen" wordt de mening vooropgesteld dat het algemeen volume van de bouw mogelijks wijst op een oude kern.

De huidige eigenaar verklaarde ons ook dat de beroemde Franse schrijver Chateaubriand in 1815, tijdens de Honderd Dagen, in deze woning zou verbleven hebben. We vonden geen andere bronnen die daar melding van maken. Zoals we verder zullen zien, is het dan niet de enige plaats geweest aan de Poel/Drabstraat waar Chateaubriand in 1815 gelogeed heeft vermits hij zeker verblijf gehouden heeft in het "Hôtel de Flandre" aldaar.

Fig. 5. Ook deze oude woning met een mooie, typische 18de eeuwse gevel (1730) verdween (Stedel. Comm. Monumenten en Stadsgezichten, Gent).

In het pand, dat toentertijd het nr. 20 droeg, waren in het laatste kwart van de 19de eeuw de werkhuizen gelegen van De Reuck-De Buck waar kelken, cibories en monstransen evenals andere kostbare voorwerpen in zilver en goud werden gemaakt. De zaak was gesticht in 1871. Later werd ze overgebracht naar de Veldstraat.

Ook daar waar zich heden, aan de nrs. 22/24/26 in de Drabstraat, de ingang bevindt van een gebouw waar autobergplaatsen werden ingericht, stond vroeger een oude woning met een mooie 18de eeuwse gevel, dagtekenend van 1730 (Fig. 5). Maar ook die verdween met de tijd nadat hij trouwens reeds eerder deerlijk gehavend werd. Bemerkt terloops op de foto van 1940 een detail: op het voetpad voor de "Garage Central" en het "Station de Graissage" uit die tijd, het model van essencepomp dat oudere lezers zeker nog wel gekend hebben.

Verder in de Drabstraat, aan het nr. 32, rechtover de Gruuthuusestraat, staat men voor het voormalig "Hotel Wellington", een pand dat in 1773 in Lodewijk XVI-stijl werd verbouwd. Er is blijkbaar een oudere kern geweest. De woning, die zes traveeën en drie bouwlagen telt, heeft een bepleisterde lijstgevel en een driehoekig fronton met zoldervenster, omgeven met festoenen. De woonst bezit ook een grote en schone rondboogvormige koetspoort. Het gaat om een van de typische gevels van deze straat, ook al heeft de tand des tijds er fel aan geknaagd. Met de nodige deskundige zorg opgeknaapt, zou hij ongetwijfeld bijzonder goed tot zijn recht komen in de merkwaardige rij van achttiende eeuwse gevels die in de Drabstraat gelegen zijn (Fig. 6).

Daarnaast bevond zich het "Goethalssteen", een versterkt verblijf, dat door Justus Goethals in 1262 werd gebouwd. Het steen bezat een torentje en kantelen en stond ook bekend als "den Toren" of "in den Torre". Later werd het nog "Cranenburg" geheten.

In de loop van de 16de eeuw werd de gevel omgebouwd in renaissance-stijl. Dit gebeurde door toedoen van P. Van der Haghen die gehuwd was met Elisabeth Goethals. Het interieur van de woonst werd aangepast. De grote woning, waarvan de gevel reeds tijdens de 19de eeuw en ook in de loop van deze eeuw gewijzigd werd, telt vijf traveeën en vier en een halve bouwlagen. Tengevolge van minder geslaagde ingrepen en wijzigingen heeft het gebouw voor een aanmerkelijk deel zijn karakter verloren.

Deze woonst, die dus in feite al zeer oud was, bezit ook grote kelders en De Potter schrijft dat in 1827 aan de muren van die kelders ijzeren ringen werden aangetroffen en onder de vloer beenderen van mensen. Daaruit werd dan afgeleid dat die plaatsen zouden gediend hebben als kerkers. Waarheid of verzinzel? Eeuwenoude gebouwen brengen de volkse verbeelding gemakkelijk tot griezilverhalen.

Een paar stappen verder bevindt zich, aan het huidig nr. 40, een grote mooie

Fig. 6. Het voormalig "Hotel Wellington" in de Drabstraat (Eigen foto).

woont die dagtekt uit de 18de eeuw maar die verbouwingen heeft ondergaan. Ze telt zes traveeën en drie bouwlagen. De gevel, thans in rode baksteen, werd gedecapeerd; hij is bekroond met een sierlijk driehoekig fronton met ornament in reliëf boven de middentraveeën. Oorspronkelijk zou de woning een twee bouwlagen hoge halsgevel hebben gehad die later omgebouwd werd tot een lijstgevel met drie bouwlagen (cfr. Bouwen door de Eeuwen heen).

En dan komen we aan het "Hotel van Saceghem", een zeer schone 18de eeuwse patriciërs woning die haar naam ontleende aan de vroegere eigenaars die haar bouwden en bewoonden: het geslacht van Saceghem.

Joris-Franciscus van Saceghem, zoon van Joris-Ferdinand van Saceghem, was Schepen van de Keure en overleed in 1761. Uit zijn huwelijk met

Isabella Blondeel werd Josephus-Bernardus van Saceghem geboren. Deze laatste was licentiaat in de rechten en advocaat bij de Raad van Vlaanderen. Hij huwde met Anne-Marie Baut, die een afstammeling was van twee oude en rijke Gentse families. Zij was de dochter van Franciscus Baut en van Marie de Kimpe.

Het "Hotel van Saceghem" was eigendom van Franciscus Baut. Josephus-Bernardus van Saceghem betrok na zijn huwelijk de woning van zijn schoonvader.

In de loop van de maand mei 1773 richtte Josephus-Bernardus van Saceghem een eerste verzoek tot het Stadsmagistraat om de gevel en het huis gedeeltelijk te vernieuwen. De woning bestond uit twee verschillende gebouwen die een hoek vormden.

De aanvraag, gericht tot het Stadsmagistraat, werd ingediend voor de Schepenbank van de Keure die een commissie aanstelde van drie Schepenen, Jr. de Notax, J. Borluut en Jr. Bon met daarbij de heer van Noortdonck, om een rapport op te maken. Dat rapport was gunstig en het werd door de Schepenen snel ingewilligd.

In de loop van de maand september 1773 werd een tweede verzoek ingediend dat betrekking had op de monumentale ingangspoort en het bijgebouw.

Er dient te worden op gewezen dat beide verzoeken werden ingewilligd op voorwaarde dat het bij de aanvraag gevoegd "model" zou geëerbiedigd worden. Dat laatste schijnt wel grotendeels het geval geweest te zijn maar toch niet helemaal.

Ter illustratie geven we hierbij een afbeelding van het "model" zoals het voor de aanvraag tot verbouwing werd ingediend en dat zich heden nog op het Gents Stadsarchief bevindt (Fig. 7).

De voorgevel van het "Hotel van Saceghem" geldt als een vroeg voorbeeld van Lodewijk XVI-stijl in onze stad. Het is een prachtige gevel die streng klassiek ingedeeld is in drie vakken met een middenvak dat lichtjes vooruitspringt. Hij bezit drie bouwlagen en zeven traveeën en heeft een mooi tempelfront. Onder de vensters van het tweede verdiep komen er sierlijke festoenen voor, kenmerkend voor de Lodewijk XVI-stijl.

In een uitvoerige en interessante bijdrage, verschenen in "Stadsarcheologie, Bodem en Monumenten in Gent" 1990, jg. 14 nr. 1, en getiteld: "Orde en Maat in het Gentse Classicisme - De Gulden Snede bij de 18de eeuwse gevelontwerpen" handelt Jean-Pierre Esther in dit verband over de "Brede gevels met middenrisalieten volgens de Gulden Snede". Hij verwijst daarbij o.m. naar het "Hotel van Saceghem", het "Hotel Reylof" in de Hoogstraat, het "Hotel Falligan" op de Kouter, naar de grote woning aan de hoek van de Drabstraat en de Gruuthuusestraat en naar het "Hotel de Nockere" op de Poel.

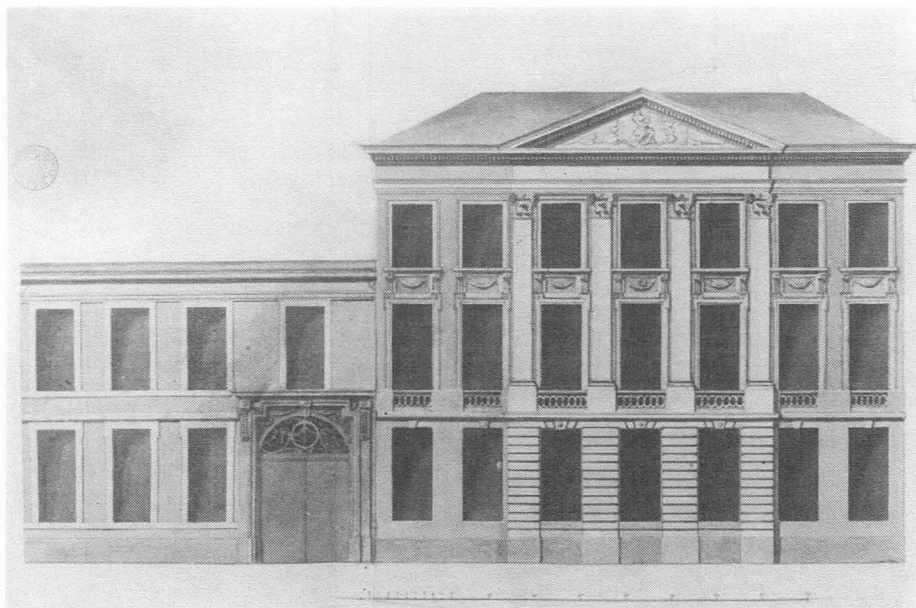

Fig. 7. Het "Hotel van Saceghem" - "model" ingediend bij de bouwaanvraag (1773) S.A.G.

Fig. 7bis. Het "Hotel van Saceghem" in de jaren '70.

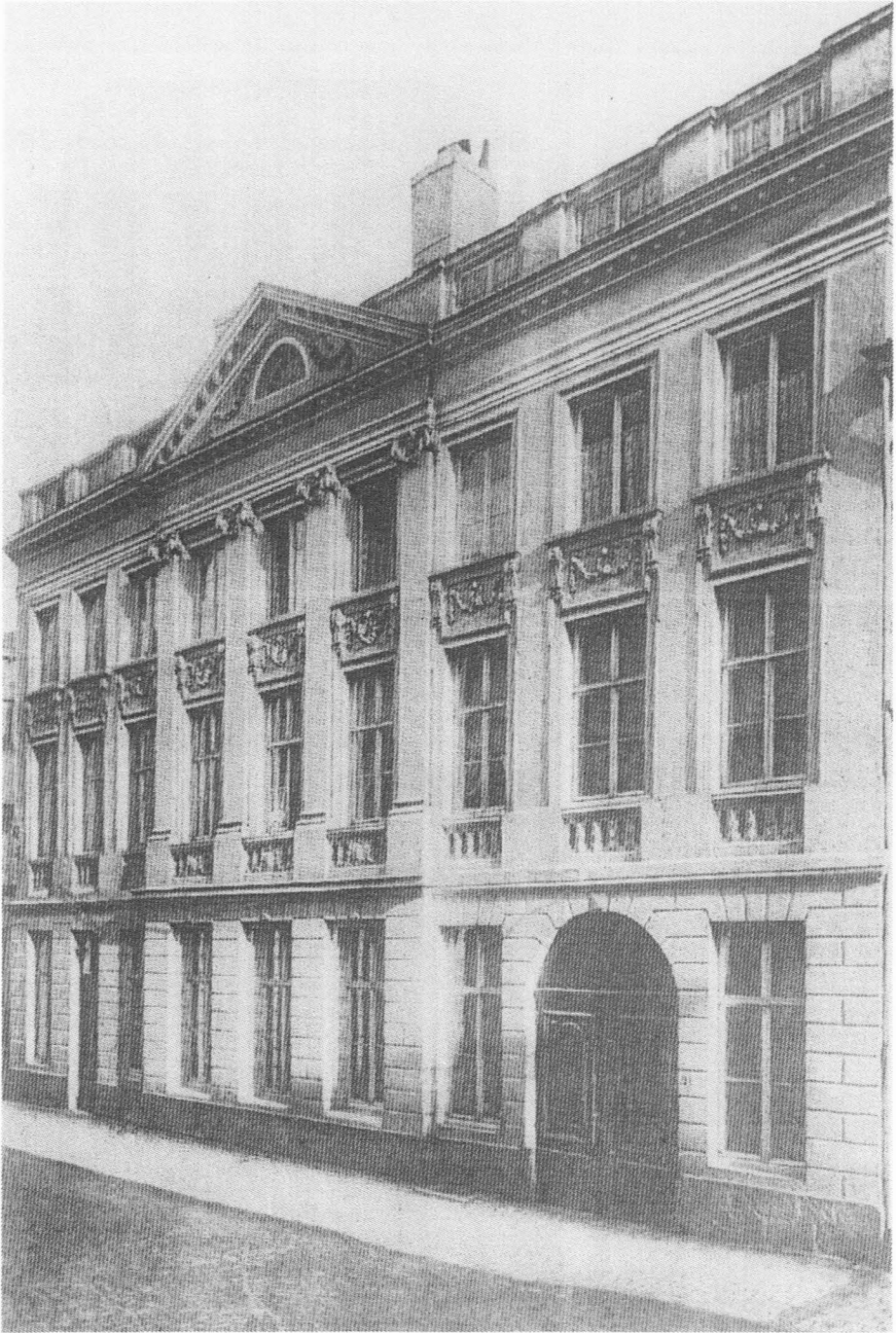

Fig. 8. De twee woningen (nr. 37 en 39), aan de hoek van de Drabstraat en van de Gruuthuusestraat, vormen ook nu nog bouwkundig een prachtig geheel met een gevel in Lodewijk XVI-stijl.

Fig. 8bis. Hoek Drabstraat/Gruuthuusestraat.

Wanneer men nagaat in hoeverre de gevel van het "Hotel van Saceghem" overeenstemt met het "model", dat werd gevoegd bij de aanvraag tot bouwen, stelt men vast dat er wel enkele kleinere verschillen bestaan maar dat de meetkundige indeling van de gevel en de harmonie van het geheel van het ingediend ontwerp werden geëerbiedigd.

De gevel van het "Hotel van Saceghem" is thans geschilderd in een mooie helblauwe kleur terwijl de ornamenten in goudverf gezet zijn.

De nieuwbouw van 1773 had slechts betrekking op de buitengevel en op de aanpalende salons en kamers. Een deel van het vroegere gebouw bleef ongewijzigd.

Ook het interieur, waaronder twee salons met wandversiering in Chinees papier evenals de rotonde in Empire-stijl dienen in het bijzonder te worden vermeld. Alles in deze woonst getuigde ervan dat "Huize Saceghem" werd bewoond door zeer rijke mensen die ook grote kunstminnaars en kunstkenneren waren. Het is ontgensprekelijk zo dat het "Hotel van Saceghem" in het bijzonder bijdraagt tot het fraaie en sierlijke geveldecor dat de Drabstraat bezit.

Heden is in "Huize Saceghem" de Kunsthumaniora Muziek en Dans gevestigd.

We steken de straat over en bevinden ons nu aan de nrs. 39 en 37. Op de hoek van de Pensstraat of Penssteeg (nu Gruuthuusestraat) en van de Drabstraat was eertijds het oude 16de eeuwse huis "de Clocke" gelegen: "Een huys ghenamt DE CLOCKE, ghestaen in de Drapstraete, ten voorhoofde, ende van achter teghen de Peynsteghe, een huys met een beeld van Onse Lieve Vrouwe boven de deure." zo leest men bij Willem van Vaernewijck.

De bekende Gentse orgelbouwer Van Petegem liet het in de 18de eeuw ombouwen in Lodewijk XVI-stijl. Hij diende daartoe in 1774 een ontwerp in voor het verbouwen van twee woonsteden "onder eene gestreckte cappe".

De bouwaanvraag voorzag acht traveeën en drie bouwlagen. Dat oorspronkelijk plan werd echter bij de uitvoering niet gevolgd want in werkelijkheid telt de gevel wel drie bouwlagen maar negen traveeën in plaats van acht.

Boven de middenste drie traveeën is de bepleisterde lijstgevel bekroond met een mooi driehoekig fronton. Bouwkundig vormt de gevel, die goed bewaard is gebleven, een zeer schoon en sierlijk geheel zoals men op bijgaande foto (Fig. 8) duidelijk kan zien. Het is en blijft een van de zeer fraaie gebouwen in de Drabstraat.

Zoals we hierboven reeds schreven, verwijst J.P. Esther in zijn studie over "Orde en Maat in het Gentse Classicisme - De Gulden Snede bij de 18de-eeuwse gevelontwerpen" - "Brede gevels met middenrisalieten volgens de Gulden Snede" - ook naar deze zeer schone en harmonieuze gevel.

In de gevel van het hoekhuis (nr. 37) bevindt zich nog steeds in een nis een oud en mooi O.L.Vrouwbeeldje.

Aan het huis nr. 39 werd een gedenkplaat aangebracht ter nagedachtenis van de taalgeleerde Prof. Dr. Jozef Vercoullie (1857-1937) die er leefde en werkte. Het is allicht niet van interesse ontbloeit er terloops op te wijzen dat, hoe zonderling dit ook moge klinken, onenigheid heeft bestaan over de juiste schrijfwijze van de familienaam van deze taalgeleerde: Vercoullie of Vercoullie... Beide schrijfwijzen werden door mekaar gebruikt.*

Het Pensstraatje, waarover we het daarnet hadden, was zeer oud en ontleende zijn naam aan het feit dat de pensverkopers er in de 14de eeuw hun kramen plaatsten.

Reeds in de 13de eeuw zouden de "vleeschhousers" over een "vleeschhuis" beschikt hebben. Het eerste "Vleeschhuis", zo schrijft De Potter, stond dicht bij de Appelbrug. Het lag dus niet op dezelfde plaats als deze waar later het groot Vleeshuis zou komen.

J.J. Steyaert legt uit: "dat op het einde van de 14de eeuw het oude vleeschhuis in de Drabstraat stond en langs achter op de Lei aan de Appelbrug kwam, ter plaatse van het gebouw nr. 7."

In de Drabstraat stonden ook "stallen" of "banken" en de Pensmarkt werd toen in het Pensstraatje gehouden. De vleeswaren zelf werden in het Vleeshuis verkocht maar dat mocht niet voor de pensen; die werden aan de man gebracht in het Pensstraatje omdat ze doorgingen voor een minderwaardige vleessoort.

G. Deseyn van zijn kant is de mening toegedaan dat in de Penssteeg, in de 15de eeuw als "Vleeschhouserssteghe" aangegeven, het Vleeshuis van de Sint-Michielswijk moet hebben bestaan of dat er zich minstens een aantal kramen of penshuisjes moeten bevonden hebben.

Volgens De Potter werd het straatje eerst "Vleeschhouserssteghe" genoemd: "Een steenkin... in de Drapstrate... achter huutcommende met eender duere int Vleeschhousers straetkin." (Acten en Contr. keure, 1455-1456); "Twee huusse... in de Drapstrate, daer af dat theen staet jeghens "Vleeschhousers steghe." (Acten en Contr. 1353). Maar in de tijd dat het zo heette, werd het ook reeds aangeduid als "ser Godeverde steghe"; "Huus... in der Godeverdesteghe, dat... ute comt jnde Drapstrate" (Weezenboek over 1357-1358).

Het kreeg ook, eigenaardig genoeg, de naam van "St Jacops straete"; "Huus staende ende uitcommende met eender poorte in St Jacops straete ghenaeamt de Peynsteghe" (Acten en Contr., keure, 1573-1574); "St Jacopsstraete, ghenaeamt de Peinsteghe, by den Hove van Feynis" (idem 1574-1575).

Onder de invloed van de Gentse uitspraak schreef men vroeger "Peins-

---

* Meer daarover in een bijdrage van de hand van A. De Decker; in "Ghendtsche Tydinghen", 21ste jaargang 1992, nr. 2.

straatje" en het Weezenboek over 1729 heeft het over "Peinestrade". De Potter maakt er tenslotte ook nog melding van dat de steller van een aankondiging in de Gazette van Gend van het jaar 1810 over het straatje spreekt als over "een straete zonder naem". Toch wel verwonderlijk voor een straatje dat meerdere namen gehad heeft. In 1942 veranderde de Pensstraat van naam en werd ze herdoopt in Gruuthuusestraat en dat met verwijzing naar Jan Gruuthuuse die op een bepaald ogenblik het Hof van Fiennes in zijn bezit had.

Er dient ook nog te worden aangestipt dat de Pensstege of Pensstraat waarover we het hier hebben niet de enige was in onze stad die zo heette. Dat was immers ook het geval voor het mooi en schilderachtig steegje dat uitmondde in de Hoogstraat en dat thans "Turrepoortsteeg" noemt. Dat steegje aan de Hoogstraat werd voorheen ook "Penssteeg" genoemd maar precies om verwarring te voorkomen met de Pensmarkt en met de Pensstraat die in de Drabstraat uitkwam, werd de naam gewijzigd in "Turrepoortsteeg". Op die manier werd herinnerd aan de oude en machtige Turrepoort of Torenpoort die ooit aan de Poel had gestaan; een goed initiatief.

De woningen zelf waren niet talrijk in de Pensstraat vermits verschillende panden en huizen op de Korenlei en in de Drabstraat een uitgang, een achterpoort, een achterbouw of stallingen hadden in de Pensstraat. Zo had de bekende Empire-bouwmeester Pisson in 1795 in de Drabstraat zijn magazijnen en werkhuizen die in de Pensstraat uitkwamen. De Potter maakt er tenslotte ook nog melding van dat er zich ten jare 1646 op de hoek bij de Drabstraat "een houten schoenlappershuysken" bevond dat er twintig jaar vroeger door een zekere Joost Schiettecatte tegen de muur van de eigendom van de della Faille's aangebouwd was. In de 17de eeuw zou er in de Pensstraat een onderwijsgesticht hebben gestaan: "Huys... jnde Drapstraete... zijnen uytganck hebbende in twee steden, jnde Peynsteghe ter eender, daeranne ghehuyst zynde thuis ghenaeemt "de Schole",... ende ter andere het huys ghenaeemt Pilatushuys (Act. en Contr., gedeelte, 1626-1627).

Een typisch sfeerbeeld met betrekking op het Pensstraatje werd door Paul Kenis geschetst in zijn historische roman: "Uit het leven van Lieven De Myttenaere" - "Uit het dagboek van Lieven De Myttenaere" -, die zich situeert in de 16de eeuw, toen de godsdiensttwisten woedden waarover Marcus van Vaernewyck handelt in zijn werk: "Van de beroerlicke tijden in die Nederlanden en voornamelijk in Ghendt (1566-1568)".

Sprekende over zijn vader vertelt De Myttenaere: "Hij was tijkwever van beroep en woonde in het Pensenstraatje, dat tusschen de Koornlei en de Drabstraat loopt, in een huizeken waarvan de schamele houten gevel als het ware achteruit gedruimd werd tusschen de voorname huizen van de buurt. Uit het duister der halve deure, die twee treden diep in de woonkamer voerde, waar ook het weefgetouw stond, klonk luid boven het geklikklak van de

schietspoel, die tegen de lade schoot, de stem van vader, die zijn oud weverkenslied zong, als ten minste de ernst der tijden hem niet zwijgzaam over de boom gebogen deed zitten:

"Wat zouden de weverkens heeren zijn?
Ze en hebben geen goed noch erve,
En komt er een muiken in hunne schapraai,
Van honger zoo moest het er sterven.
Dijkdjakke schietspoele, sjerbekke klits-klits!
Van honger zoo moest het er sterven.

Vier weverkens zouden ter botermarkt gaan:
De boter was veel te diere.
Zij hadden maar weinig geld in hun tasch
En zij kochten een pond met hun vieren.
Dijkdjakke schietspoele, sjerbekke klits-klits!
En zij kochten een pond met hun vieren."

Verder lezen we nog: "Op den hoek van ons steegskan en van de Koornlei lag het "Fienne Hof", het statige steen des heeren Lamorael, graaf van Egmont, prins van Gaveren, baron van Fienne, heer van Armentières, Zottegem en zo voort". Lieven De Myttenaere spreekt over de "kleinwoonders" uit de steeg in tegenstelling tot de mensen die in het "hoog huis" verbleven waar soms het geluid weerklonk van de feesten die daar plaats grepen "om de victoriën te vieren welke de graaf had behaald te Sint-Quintijn of te Grevelingen". "Des avonds", vertelt hij nog, "staarden wij, kinderen, met open mond naar de lange rij paarden en staatsiekoetsen, die bij het licht der flambeeuwdragers tot op de Veebrug te wachten stonden". De Myttenaere zegt ook nog hoe groepen aanhangers van de nieuwe leer psalmen zingend door de Drabstraat trokken en hoe frater Pancratius van de Cellebroers haastig met de vrouwen meeliiep om de gereformeerden te zien voorbijtrekken.

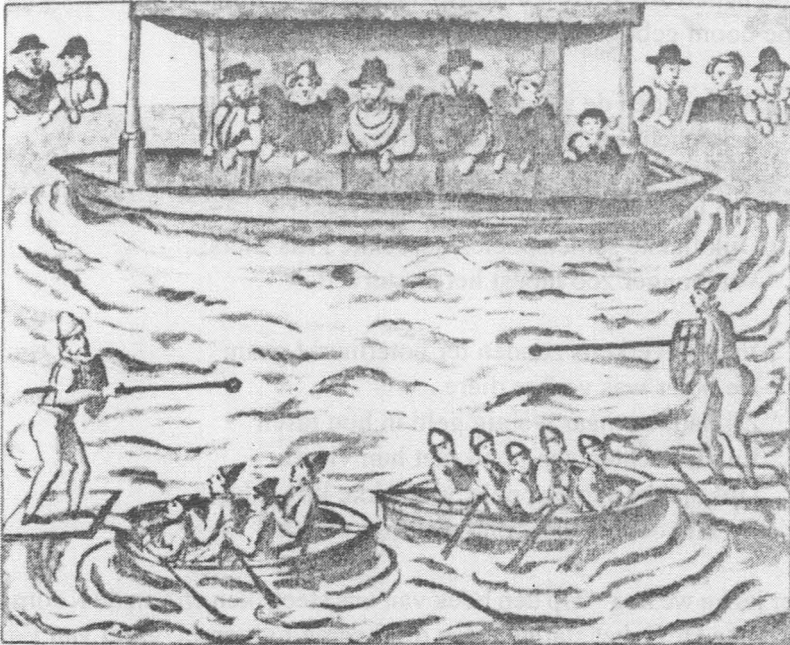
We vernemen ook nog dat de beeldstormers het O.L.Vrouwbeeldje op de hoek van de Drabstraat uit zijn nis hadden gehaald en dat de stukken van de lantaarn ten gronde lagen tussen de vertrappele offerkaarsen.

Op de hoek van de Pensstraat en van de Korenlei stond dus het groot en indrukwekkend "Hof van Fiennes". Het was een tijd lang het verblijf van Graaf Egmont die, zoals men weet, samen met de Graaf van Hoorne in 1568 te Brussel onthoofd werd.

In 1556 verbleef Filips II in het "Hof van Fiennes" terwijl Keizer Karel, die reeds eerder zijn macht had overgedragen, in het prachtige "Hof van Wakken" op de Poel logeerde.

Er werd in die dagen, ter gelegenheid van het hoog bezoek, op de "graen-

Stek spel voor 't Hof van Fiennes op de graenleye.

Den 25 enſte is voor Keyser Karel, zyne zusters Eleonora douarighe van Vrankryck, Marie douarig' van Hongarien Gouvernante van dese landen en Philp Coninck van Englands. Grave van Vlaenderen, een schoon stekhen spel gedaen. Dan of den opper prys was 24 kannen wyns ofte 12 guldens, en was gewonnen by die van den coorenaert, 3' prys by die van Callanderberg, 3 prys 1 gedeelt l'gulde van S' Joris ende Keyserlycke. Daer waren noch te winnen voor die zynen prys ghenouchelijst haelen zoude, den opperprys was 12 kannen wyns, en was gewonnen by die van de langsteen straele, 2' by die van den Coorenaert, 3' by de groote en aude gulde van S' Joris.

Fig. 9. Er werd op de "graenleye" voor het Hof van Fiennes een steekspel gehouden.

leye" voor het "Hof van Fiennes" een steekspel gehouden dat werd bijgevoord door "Keyser Karel, zyne zusters Eleonora douarighe van Vrankryck en Maria douarighe van Hongarien Gouvernante van dese landen". Er waren zeer mooie prijzen te winnen. We geven hierbij een afbeelding van het steekspel met bijhorende tekst (Fig. 9).

Een aquarel uit het begin van de 19de eeuw toont het "Hof van Fiennes" zoals het tot dan toe bewaard bleef (Fig. 10). Op grond van een aantal stijloverwegingen kan dit gebouw, een werkelijk monument, in de 16de eeuw worden gesitueerd. Deze prachtige woning, in 1749 nog als één eigendom voorgesteld, was in de 19de eeuw in twee delen verdeeld.

Het "Hof van Fiennes" onderging op twee verschillende tijdstippen wijzigingen waardoor de afzonderlijke woningen, thans Korenlei 15-16 en

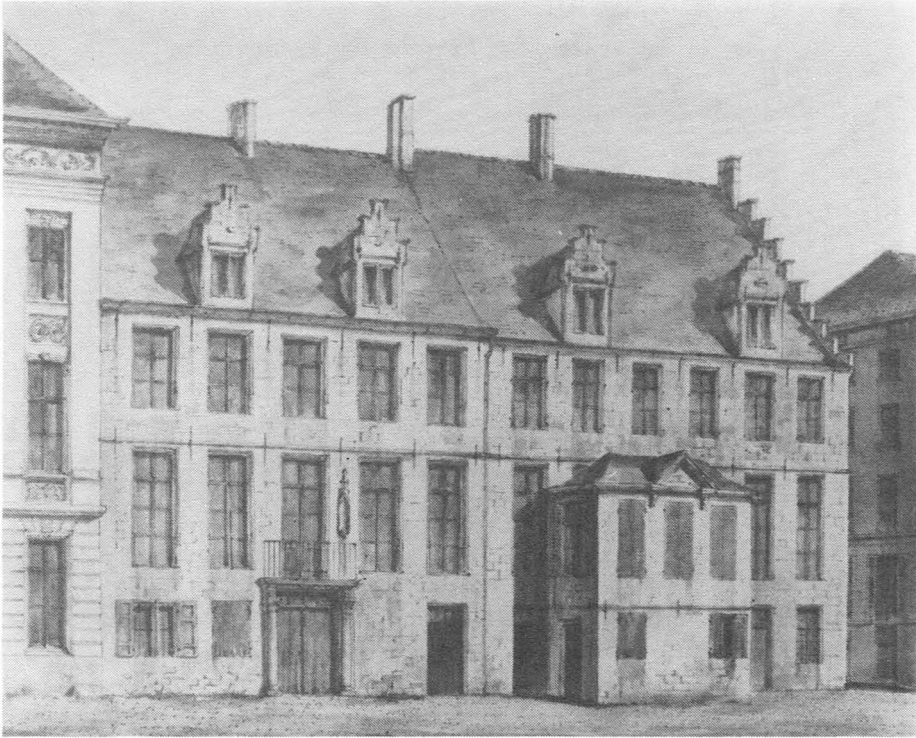

Fig. 10. "Hof van Fiennes", aquarel begin 19de eeuw, Atlas Goetghebuer - S.A.G.

Korenlei 17-18-19 ontstonden. De woning 17-18-19 werd heropgebouwd in 1849 en in 1852 werd de tweede gevel van het "Hof van Fiennes", die de hoek vormde met de Penssteeg, eveneens verbouwd.

Kristina De Vinck, reeds eerder vermeld, heeft erop gewezen dat de twee huidige 19de eeuwse gevels werden opgetrokken in de typische neo-barokstijl. Zelfde auteur heeft trouwens in het hogergenoemd werk een aantal bijzonder leerrijke bladzijden gewijd aan het "Hof van Fiennes" en heeft er zeer interessante bouwkundige gegevens over verstrekt.

Tot daar in het kort over het merkwaardige "Hof van Fiennes" dat in zijn bestaan belangrijke historische dagen heeft gekend.

We hebben ook gemeend dat het niet van interesse ontbloomt is even kennis te nemen van cijfers die betrekking hebben op het aantal huizen dat zich op een zeker tijdstip in de Drabstraat en in een aantal straten in de omgeving bevond. De gegevens stammen uit het jaar 1662 en zijn afkomstig van een statistiek, opgemaakt door J. Billet, geboren in 1592 en overleden in 1682. Hij was koophandelaar, krijgsman, gemeentelijk en heerlijkheidsmagistraat, kroniekschrijver en tenslotte ook politiemeester van Gent gelast met het toezicht op de nieuwe en de herstelling van oude gebouwen. Het aantal huizen in de Drabstraat (Poel inbegrepen) bedroeg in 1662: 58. Een verge-

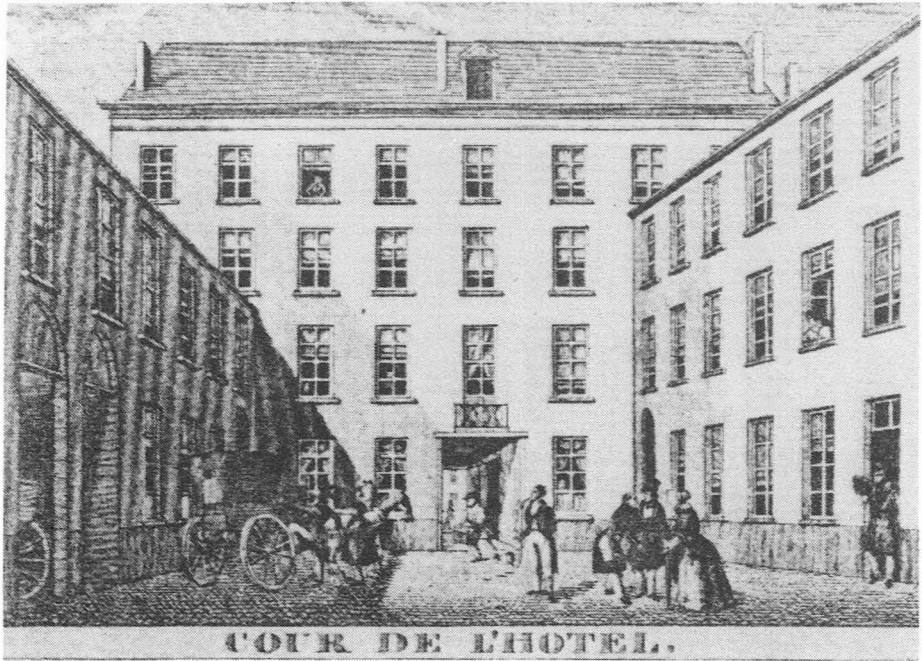

Fig. 11a.

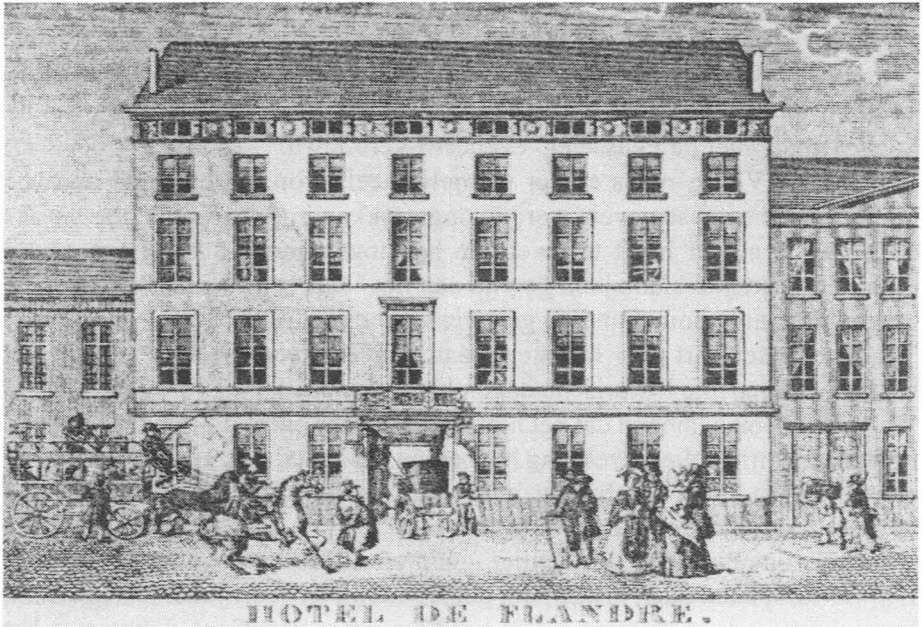

Fig. 11b.

lijking met enkele straten uit het omliggende leert ons bvb. dat het er in de Breydelstraat 13 waren; op de Korenlei 10; op de Koornmarkt: 52; op de Houtlei 45; in de Burchtstraat 102 en in de Sint-Michielsstraat: 25; het Engelandgat telde er 15.

Een gebouw van jongere datum was het "Hôtel de Flandre", gelegen op de scheiding van Drabstraat en Poel, aan de Oostkant van de straat; zie de afdruk van een oude litho: de binnenkoer van het Hotel (Fig. 11a). en de voorgevel (Fig. 11b). Het hotel werd geopend in 1804 en tegen het einde van de 19de eeuw hield het op te bestaan. Ernaast woonde de Gentse industrieel Jacob-Lieven van Caneghem die door een legaat bij zijn overlijden de bouw mogelijk maakte van een huis voor blinden, in Gent bekend onder de naam "Van Caneghemgesticht" of "Blindenhuis" aan de Coupure; een neo-gotisch gebouw naar een ontwerp van de architect Charles Van Huffel en dat als monument beschermd is.

In het "Hôtel de Flandre" logeerden in 1815 de bekende Franse schrijver Chateaubriand (toen zelfs Minister), baron Louis, graaf de Beugnot evenals Bertin de Vaux, directeur van "Le Journal Universel". Zij maakten deel uit van het gevolg van de Franse Koning Lodewijk XVIII toen deze, tijdens de "Honderd Dagen" op de vlucht voor de uit Elba teruggekeerde Napoleon, een onderkomen zocht in het prachtige "Hotel d'Hane-Steenhuysse" in de Veldstraat, waar de Vorst verbleef van 30 maart tot 22 juni 1815.*

In het neo-classicistisch gebouw, waarin eertijds het "Hôtel de Flandre" gevestigd was, bevindt zich thans aan de Poel nr. 1 een financiële instelling. De bepleisterde lijstgevel van dit mooie pand, dat goed bewaard is gebleven en door de eigenaar met veel zorg werd gerestaureerd, telt acht traveeën en vier en een halve bouwlagen en vertoont bovenaan een fries met ornamenten. De grote woonst bezit eveneens aan de straatkant een schone poort.

We ruimen hier even plaats in voor een anekdotisch gegeven. Aan het Gentse Zuidstation bestond, nadat de eerste trein er in 1837 was aangekomen, een dienst van "omnibussen" of beter gezegd van koetsen getrokken getrokken door paarden en die elk een tiental reizigers konden vervoeren van het station naar in de stad gelegen hotels. Er woedde een zeer felle concurrentiestrijd tussen die "omnibussen" om zoveel mogelijk reizigers aan de haak te slaan. Van de 15 "omnibussen", die de dienst verzekerden, bleven er na een goed jaar nog slechts een vijftal over en tien jaar na de aankomst van de eerste trein alhier reden er nog twee: voor het "Hôtel de Flandre" en voor het "Hôtel de Courtrai", beide gelegen aan de Poel/Drabstraat.

Enkele jaren later verdwenen echter ook die koetsen.

Het hierboven vermeld "Hôtel de Courtrai" of "Hotel van Kortrijk" was

---

* Zie ook: G. Broget: "Over d'Hane-Steenhuysse, Lodewijk XVIII en Chateaubriand", in: "Ghendtsche Tydinghen", 19de jaargang 1990 nr. 5.

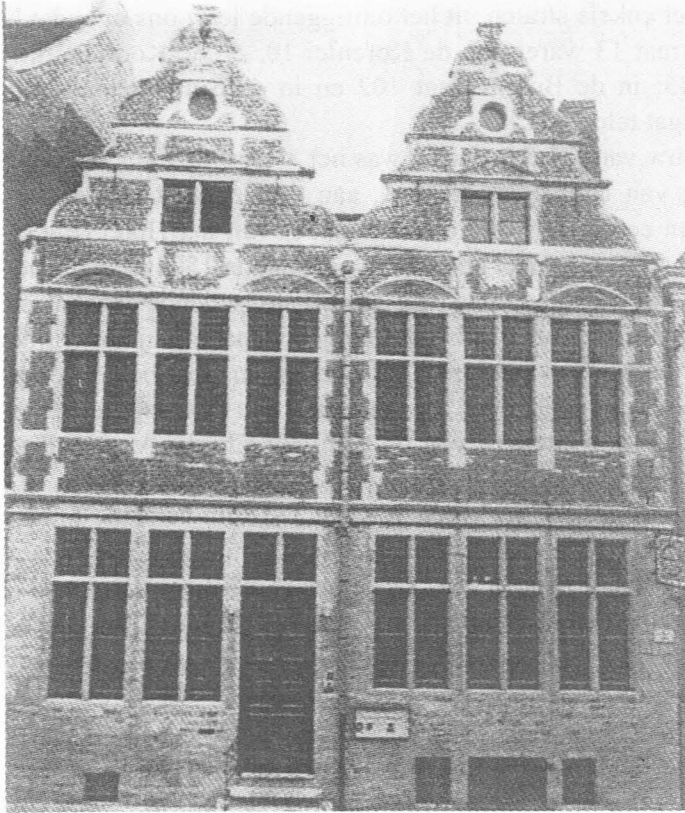

Fig. 12. De dubbele gevel in rode baksteen, Poel nr. 25.

gelegen tegenover het "Hôtel de Flandre". Het was een vrij goed gekende afspanning waar een tijdlang de Maatschappij "De Tael is gansch het Volk" gevestigd was; volgens Steyaert tot in 1856 en volgens De Potter tot in 1876.

In de gedenkbladen van Willen Rogghé wordt er melding van gemaakt dat het Willemsfonds rond 1852 een groot huis huurde op de Poel op welks erf het een feestzaal liet bouwen. De Maatschappij "De Tael is gansch het Volk" verliet daarna het "Hotel van Kortrijk" en huurde een bovenzaal van het nieuw lokaal van het Willemsgenootschap.

Rond 1888 werd het gebouw van het "Hotel van Kortrijk" de zetel van een vereniging met name: "Maatschappij ter bevordering van Nijverheid en Wetenschappen".

Aan de Poel nr. 25, vooraleer men aan het "Hotel van Saceghem" toe is, staan er twee fraaie en sierlijke gevels in rode baksteen die thans één pand vormen maar oorspronkelijk en tot in de loop van de 19de eeuw aan twee onderscheiden woningen toebehoorden. In de gevel, die zes traveeën en twee bouwlagen telt, komt een datumsteen voor met de vermelding

"Anno 1693" maar dat is blijkbaar niet juist en zou in werkelijkheid 1593 moeten zijn. Wel vonden er in 1693 aanpassingen plaats. Vandaar wellicht dan ook de vergissing.

Op de bijgaande foto (Fig. 12) ziet men de mooie, typische dubbele gevel zoals deze er voorkomt nadat hij een paar jaar geleden met veel zorg door de huidige eigenaar werd gerestaureerd. In dit pand is thans het kleinschalig en fraai "Hotel Erasmus" ingericht.

Het resultaat van de restauratie kan in ieder geval bijzonder geslaagd worden genoemd. Het gaat om een van de zeer schone gebouwen in de Drabstraat en het valt des te meer op omdat het het enige in die bouwstijl is dat zich thans nog in deze straat bevindt.

De woonst bezit zeer oude gewelfde kelders en langs een brandstraatje, naast het gebouw gelegen maar ertoe behorend, komt men in een mooie heraangelegde tuin waarin zich achteraan nog een 16de eeuws "aanleg-huisje" bevindt dat destijds uitgaf op de Houtleigracht die achter de Drabstraat liep en langswaar men per boot de Leie en de Lieve bereikte. Zoals we reeds eerder zegden, werd die Houtlei in 1899 gedempt.

We keren thans terug op onze stappen.

Een zeer mooie gevel, aan de Westkant van de Poel, maar van een totaal andere conceptie, is deze van het groot herenhuis in Lodewijk XIV-stijl, het huidig nr. 17. We hebben er al melding van gemaakt dat de "Dames van het Christelijk Onderwijs" in 1878 dit herenhuis met de eraan verbonden suikerraffinaderij aankochten en ombouwden tot een school voor half-internen en externen, "St. Louis" genaamd.

De Potter schrijft dat daarnaast eertijds brouwerijen waren gevestigd. Van de oude panden, die zich aldaar zouden hebben bevonden, vermeldt hij o.m.: "Het Houfijzere" bekend van in de 14de eeuw. Het huis komt voor met de benaming "tgulden Houfijzere" van 1530 tot 1575. In 1400 behoorde het tot de nalatenschap van Jan Borluut.

Op het einde van de 18de eeuw stond het "Houfijzere" nog steeds bekend als brouwerij. Eind van de 19de eeuw werd het pand aangekocht door dokter Maere. Deze liet het afbreken en op dezelfde plaats een groot neo-classicistisch, vijf traveeën breed herenhuis bouwen. Van hun huwelijksreis naar Italië bracht zijn veel jongere echtgenote een duidelijke voorkeur mee voor de Italiaanse architectuur en die liet ze in de binneninrichting van de woning op de Poel ook blijken. Dit gebeurde o.m. door het aanbrengen van balustrades, spiegels en glas, waardoor speciale ruimtelijke effecten bekomen werden. Latere eigenaars van de woning hielden er een gans andere smaak op na en veel van wat de familie Maere had verwezenlijkt ging verloren.

In de loop van het jaar 1987 werd de woning (huidig nr. 15) aangekocht door het Gents reclame- en design-bureau Van de Kerchove & Co dat het huis

met veel smaak en zorg renoveerde en er vooral naar streefde om de originele structuur van deze herenwoning te herstellen. De initiatiefnemers zijn daarin trouwens ook geslaagd. Later herstelden deze mensen ook het ernaast gelegen pand (nr. 16) dat reeds vele jaren stond te verkommeren en bouwvallig was geworden. Door de restauratiewerken, aan beide woningen uitgevoerd, werd de Poel aan de Westkant op die plaats een heel stuk verfraaid.

Naast "Het Houfijserie" stond "De Catte", bekend van de jaren 1500 tot omtrent het einde der 18de eeuw. Men stak er ook korte tijd "den rooden Leeu" uit en in het laatste kwart van de 18de eeuw: "de nieuwe Zwaene". Volgens schepenenacten van 1416 en 1525 was daar in de nabijheid eveneens "het Oude Beerschoof" gelegen; ook het huis met het uithangteken "de name Jhesus" zou daar dichtbij hebben gestaan (1529).

Er waren nog enkele panden waarvan de juiste ligging evenwel niet kan aangeduid worden, namelijk die van de brouwerij "den Osse" (1459), van de "gulden Mauwe" (1560) en van "het huys op de Poele van auts ghenampt de Torrepoorte".

Voorbij het grote gerenoveerde pand (huidig nr. 15) waarover we het hoger gehad hebben, aan de Noordkant van de Poel naar de hoek toe met de Ramen, verdween halverwege de jaren zestig een rij van zeven grote, mooie woningen met bepleisterde gevel, opgetrokken in eenzelfde bouwtrant in het begin van deze eeuw. Ze moesten plaats maken voor een uitgebreid burelencomplex waarin de Administratie der Directe Belastingen ondergebracht is. Architectonisch en esthetisch was deze constructie zeker geen aanwinst, verre van daar. Ook hier werd een deel van een schoon stadsbeeld deerlijk geschonden.

Men heeft kunnen vaststellen dat onder de vermelde panden in de Drabstraat en op de Poel heel wat brouwerijen voorkomen. Naar het schijnt was er toentertijd in Gent geen plaats waar zoveel brouwerijen gevestigd waren als in de omgeving van de Turrepoort. Men vergisse zich echter niet. Brouwerijen waren in vroeger eeuwen niet de industriële inrichtingen zoals we die thans kennen. Men bedoelde met brouwerijen in die tijd herbergen die hun eigen bier brouwden. Zoals we reeds eerder zagen was het brouwen van bier toen een in de Drabstraat en op de Poel druk uitgeoefende activiteit. Er waren in ieder geval in de omgeving van de Turrepoort gelegenheden genoeg om de dorstigen te laven.

Wanneer men het heeft over de gebouwen op de Poel, moeten we natuurlijk het grote 18de eeuwse "Hotel de Nockere" vermelden dat zich aan de Oostzijde van de plaats bevindt. Het gebouw werd "Hotel de Nockere" genoemd nadat J.B. Ghellinck, heer van Nockere, in de loop van de 18de eeuw (1778) een nieuwe grote woonst liet optrekken - naar de plannen van Joachim Collin - op de plaats waar vroeger het "Hof van Wakken", ook "Hof

Fig. 13. Het "Hotel de Nockere" aan de Poel, destijds (Stedel. Comm. Monumenten en Stadsgezichten, Gent).

van Wacken", "Hof van Wackene", "Hof van Wakken-Burgondië" genoemd, gestaan had dat reeds in de 15de eeuw gekend was.

Het "Hof van Wakken" was destijds de grootste en mooiste private residentie van de stad waar in de loop van de tijd heel wat illustere personen verbleven hebben, waaronder: Keizer Karel, Filips II, Willen van Oranje, de Prins van Parma, ook Jonker van Hembyze, die er op zeventigjarige leeftijd met praal en pracht in het huwelijk trad met de veel jongere Anne van Huerne.

De gevel van het "Hotel de Nockere" bestond uit twee identieke vleugels, verbonden door een koetspoort in arduin. De gevel heeft echter wijzigingen ondergaan. Hij was destijds aan beide kanten bekroond door een attica met telkens vier vazen maar die zijn verdwenen en de gevel heeft er in sierlijkheid wel bij verloren.

Ter illustratie een foto "uit de oude doos" die een algemeen beeld geeft van het grote gebouw zoals het er toen uitzag. In die tijd waren de vazen er nog en was er op de hoek een EPICERIE BON MARCHE gevestigd (Fig. 13).

Over het "Hof van Wakken", het "Hotel de Nockere", evenals over de "Torenpoort", "Torrepoort", "Turrepoort", ook "Torhoutpoort" en "Drongenpoort" genoemd, een der oudste en machtigste poorten van de stad ge-

bouwd op het einde van de 12de eeuw, waarschijnlijk rond 1190, hebben we reeds in een vroegere bijdrage geschreven*, zodat we er hier niet op terugkomen. Dat is ook het geval voor het destijds aan de Poel gelegen middel-eeuws en pittoresk "Schokkebroersvestje" dat eveneens uitvoerig in een andere bijdrage ter sprake kwam**. Ook daarover zullen we het hier dus niet meer hebben.

Wel nog even een woord over de latere lotsbestemming van het "Hotel de Nockere". Daar woonde op een bepaald tijdstip ook Piers de Raveschoot, Burgemeester van Gent van 1819 tot 1825, die gehuwd was met de dochter Marie-Jeanne van Jean-Baptiste de Ghellinck. Aangezien dit huwelijk kinderloos bleef, kwam de grote woning daarna bij erfenis in bezit van Nathalie de Ghellinck gehuwd met Emmanuel de Kerchove de Denterghem. In 1858 werd de woning gedeeltelijk (ingevolge onverdeeldheid) verkocht aan de "Cercle Commercial et Industriel". In 1865 werd het gebouw doorverkocht aan de "Société Civile de l'Hôtel de Nockere" die er de "Cercle Catholique" vestigde waarbij zich ook nog voegde de "Katholieke en Grondwettelijke Vereniging des Arrondissements Gent". In 1923 werden de gebouwen in bezit genomen door de Maatschappij "Het Volk". Thans zijn er diensten gevestigd van verschillende Christelijke Organisaties.

In de 1ste jaargang 1972 van "Ghendtsche Tydinghen" wijdde Hugo Columbien een interessante documentaire fiche aan het "Hof van Wackene". We zetten nu even een stap terug in de tijd.

In de loop van de eeuwen heeft de Poel heel wat meegemaakt. Hij was het toneel van allerlei gebeurtenissen, ook soms van militair vertoon, zoals toen "de Hoogbaljuw mijnheer van Burgondië uit het hof van Wakken op de Poel, aan 't hoofd van twee vendelen rode rokken naar Zeeland vertrok..." lezen we in het eerder geciteerd "Dagboek van Lieven De Myttenaere". Militair vertoon was er ook toen Franse en Spaanse bevelhebbers, zoals graaf de Montbron en de Prins van Parma er op verschillende tijdstippen verbleven. Ter gelegenheid van de ontvangst en het verblijf van Vorsten en Prinsen in het "Hof van Wakken", hadden op de Poel herhaaldelijk feestelijkheden plaats. Dat was volgens De Potter, die er een beschrijving van geeft, o.m. het geval toen de Prins van Oranje in december 1577 zijn intrede deed in de stad, in gezelschap van zijn broeder Jan van Nassau en vergezeld door een talrijke schaar van Antwerpse burgers en een aantal krijgslieden.

Op de Poel stond toen een groot verhoog bestaande uit twee vleugels die zich uitstrekten van de ene kant van de plaats naar de andere. Ze waren geheel behangen met groen laken waarop de blazoenen prijkten van de Koning van

---

* G. Broget: "Toen wegenwerken op de Poel en Sint-Michielsplein een stuk ver verleden blootlegden", in "Ghendtsche Tydinghen" 20ste jaargang 1991 nr. 5.

** G. Broget: "Het Schokkebroersvestje"; in "Ghendtsche Tydinghen", 21ste jaargang 1992 nr. 4.

Spanje, van Oranje, het oude Wapen van Vlaanderen, van Gent, van Ieper en van het Brugse Vrije. Te midden van het verhoog, dat versierd werd door Gentse kunstenaars, zat de Maagd van Gent, onder een troon, in een tuin, met de Leeuw, houdende in de ene hand een banier en in de andere een open hart van fijn goud om aan de Prins aan te bieden. Daar had dan de plechtige ontvangst plaats. 's Avonds werd de Prins op de Poel vergast op een rederijkersspel door de Fonteïnisten: "De Dochter van Jephthe"; waarna nog een "esbatement" of klucht werd opgevoerd. De daarop volgende dagen was het de beurt aan andere Rederijkerskamers. Bij die gelegenheden was er veel volk op de Poel.

Op andere momenten nochtans bood de Poel soms een minder fraai spektakel, zoals bijvoorbeeld toen hij werd gebruikt als strafplaats. Dat zou echter slechts éénmaal gebeurd zijn, meer bepaald in 1559 toen een soldaat er het hoofd werd afgeslagen. De straf zou op die plaats zijn uitgevoerd omdat ze getuige geweest was van een misdaad die diende gewroken te worden.

De Poel is ook een van de plaatsen geweest op het traject van de "Grooten Keer" waarbij misdadigers en boeven op de scherprechterswagen werden meegevoerd en bij elke "vierweg" met de roede werden geslagen. De "Grooten Keer" telde 24 geselplaatsen. Hij vertrok aan het Stadhuis en eindigde voor de stadsgevangenis op de Korenmarkt (actum den XXIII July 1695). Onder de 24 geselplaatsen werden o.m. vermeld: "Voor het kerckhof van Sint-Michiels"; "voor het Inghelant gadt"; "op de Poele"; "op d'Hoogstraete voor de Hautleye" en "op d'Hoogstraete voor de Holstraete...". De geseling vond plaats op de scherprechterswagen zelf. Men kan zich inbeelden hoe de betrokkenen er uit zagen na een dergelijke lange geseltocht. Het moet in ieder geval een weinig aantrekkelijk schouwspel geweest zijn.

Er kwamen echter ook heel wat vreedzamer optochten langs daar. "Den Ghendtschen Ommeganck", die in de 16de en de vroege 17de eeuw nog een betrekkelijk eenvoudige processie was, begaf zich toen van de Augustijnerkerk langs de Groentemarkt, de Hooiaard, de Drabstraat en de Hoogstraat naar het Rijke Gasthuis. In de loop van de 17de eeuw werd de processie uitgebouwd tot een echte volkse "Ommeganck" en bestond ze reeds uit twee gedeelten: "de Processie van Devotie" en "de Processie van Recreatie". In een boekje van 1687 komen "de Hoyart", "de Drapstraete" en "de Hoogstraete" nog steeds voor als liggende op de weg gevolgd door de Processie. Na even op de Poel verwijld te hebben en iets over zijn verleden te hebben verteld, volgen we thans weer de Drabstraat, richting Gruuthuusestraat.

Ongeveer halverwege, aan de Oostzijde van de straat, juist voorbij de plaats waar vroeger het "Hôtel de Flandre" gelegen was, bevinden zich de huidige woningen nr. 45 en 43. Ze vormden destijds één en dezelfde woonst en het is slechts in 1945 dat er naast de poort een deur werd gestoken en dat er van het zeer mooie pand twee fraaie woonsten gemaakt werden. Architectonisch

vormen de beide woningen een zeer schoon geheel. Het dubbelhuis met acht traveeën en twee bouwlagen onder een mansardedak, dateert uit de tweede helft van de 19de eeuw en bezit een gevel in neo-rococo-stijl waarin de typische "rocaille" en schelpmotieven voorkomen.

Naast deze woningen staat, aan het nr. 47, een andere mooie woonst met een bepleisterde lijstgevel die inzake stijl aanleunt bij deze van voornoemde panden maar wel iets soberder is opgevat. Het gebouw telt drie traveeën en drie bouwlagen.

Een eindje verder echter, voorbij de fraaie panden nr. 39 en 37 waarover we reeds gesproken hebben, eveneens aan de Oostkant van de straat en voorbij de Gruuthuusestraat, gaapt de grote open plek die is ontstaan door de afbraak van een rij woningen waaronder die met de typische gele gevelsteentjes.

In een van de panden, die daar tegen de vlakke gingen, was een antiekzaak gevestigd waar op de eerste verdieping de Gentse "verzamelaar van verzamelingen" Frans Van Bost een aantal jaren gewoond heeft, tot ook hij, ingevolge afbraak van het gebouw, noodgedwongen weg moest.

Het was wel een vertrouwd beeld geworden, Franske Van Bost die, rustig op zijn fiets gezeten, aan een gezapig tempo, zonder overhaasting en zonder te hard op de pedalen te duwen, voorzichtig de Drabstraat kwam ingereden en eens ter bestemming, zijn tweewieler op de trapjes van de antiekzaak tilde om het tuig achteraan in de winkel te stallen. We hielden geregeld een "verzamelaarspraatje" en Franske met de stille glimlach had altijd een nieuwe aanwinst of vondst te melden.

Toch heb ik hem met rimpels van zorgen op het voorhoofd gezien. Dat was toen ook voor hem het ogenblik was aangebroken om te verhuizen. Dag na dag heeft hij dan gedurende weken per fiets zijn ontelbare kartonnen dozen met kostbare inhoud naar een andere bestemming gebracht. Het was geen kleine karwei. Van Bost verdween uit de Drabstraat en trok naar het Berouw maar we zien mekaar nog geregeld op de oude markt, het wekelijks rendez-vous van de door de verzamelkoorts aangetaste Gentenaars.

Nu is er, daar waar eens de huizen met de gele gevelsteentjes gestaan hebben, alleen nog een grote met brokken stenen bezaaide vlakke en straks komt er een nieuwbouw, een hotel, die de site in de Drabstraat zwaar zal schaden. De bres aan de Oostkant van de Drabstraat strekt zich uit tot aan het pand met de sinds enkele jaren in het donkerblauw gekleurde gevel, waarin het restaurant "Bonthuys" gevestigd is. Een gevelbehandeling die noch het uitzicht van het gebouw zelf noch de straat ten goede komt en afbreuk doet aan de vrij rustige rij van mooie en sierlijke gevels.

Aan het einde van de Drabstraat komen we rechts op de Korenlei met haar prachtige gevels en links betreden we de Jan Breydelstraat waar in het zeer mooi 18de eeuws voormalig "Hotel de Coninck" het Museum voor Sierkunst gevestigd is.

Het is niet de bedoeling binnen het bestek van onderhavige bijdrage, die toch hoofdzakelijk aan de Drabstraat gewijd is, uitgebreider aandacht te besteden aan de Korenlei en aan de Jan Breydelstraat. Wel willen we eraan herinneren dat het, zoals we reeds eerder zegden, halverwege de Jan Breydelstraat was dat de Houtleigracht, die achter de Drabstraat liep, terug in de Lieve uitmondde. De brug over het water heette eerst "Minnebrug". Daarna werd ze "Appelbrug" genoemd naar een aldaar gelegen afspanning die de naam droeg van "De Ghulden Appel". Tijdens de uitvoering van wegenwerken in de Jan Breydelstraat in 1989 hebben we nog overblijfselen zien zitten van die brug.

Eertijds droeg het deel van de straat tussen de "Appelbrug" en de Drabstraat verschillende namen: "Curteruchstraat", "Curterughstrate" of "Curte Ruckstraete", "Rinkstrate", "Zeertzak" en "Appelbrugstraat". Volgens J.J. Steyaert werd ze ook "Sirsac" of "Zerzaksteghe" geheten en in 1812 "Zeurzakstege". Het deel van de straat gaande van de "Appelbrug" naar de Burgstraat heette "Breidelstege". Na de demping van de Houtlei in 1899 en na het verdwijnen van de brug, werd de hele straat in 1901 Jan Breydelstraat genoemd. De oorspronkelijke benaming "Breidelsteeg" had echter niets te maken met Jan Breydel maar hield gewoon verband met "breidel" zijnde een mondstuk voor paarden.

We keren terug naar de Drabstraat.

Blijft natuurlijk de cruciale vraag hoe die straat er zal uitzien nadat de brede bressen links en rechts in de straatwand zullen opgevuld zijn; aan de ene kant door het nieuw te bouwen hotel en aan de andere zijde door de uitbreiding van het Museum voor Sierkunst dat daar een ingang zal krijgen. Dat laatste kan de Drabstraat ten goede komen ook omdat men aldus langs de Drabstraat toegang zal hebben tot het Museum voor Sierkunst en meteen tot het zeer mooie "Hotel de Coninck". Alles hangt er natuurlijk van af hoe het architecturaal opgelost wordt; een vrij delikate opgave. Ook de restauratie van de historische woonst "Leten" moet een pluspunt zijn voor de Drabstraat.

De bouw van een nieuw hotel aan de Oostkant van de Drabstraat zien we evenwel met zeer veel argwaan tegemoet. Te vrezen valt dat een dergelijk volume een zware belasting zal vormen op de site aldaar die er zeker zal onder lijden. Het karakter van de Drabstraat zal er op bouwkundig vlak ongetwijfeld door aangetast en geschaad worden.

Met die bouwwerken in het vooruitzicht staan er de Drabstraat en haar bewoners in ieder geval moeilijke dagen te wachten, met voor sommigen misschien ook wel zeer nadelige gevolgen.

De Drabstraat heeft in de loop der eeuwen ontegensprekelijk een metamorfose ondergaan. Er verrezen een aantal mooie, typische panden, die tot verschillende stijlperiodes behoorden en die haar tot een van de schoonste

straten van onze stad maakten.

Een aantal van die mooie woonsten zijn verdwenen en hebben, ook in de loop van deze eeuw, soms plaats moeten maken voor gebouwen waarvan de gevels niet altijd getuigden van veel architectonische inspiratie, om het nog zacht uit te drukken, noch van de wil om iets te concipiëren dat zich beter integreerde in een bouwkundig waardevolle omgeving.

Toch zijn er, gelukkig maar, een aantal merkwaardige woningen bewaard gebleven, ook al zijn er daar bij die, zoals zelfs het "Hotel van Saceghem", op een bepaald ogenblik ernstig gevaar hebben gelopen. Er zijn echter steeds mensen geweest die zich met kracht verzet hebben tegen de afbraak en de vernieling van dergelijke prachtige constructies en gepleit hebben voor vrijwaring en behoud. Vandaag bezorgen al die fraaie gebouwen de Drabstraat en de Poel nog steeds hun typisch uitzicht en bepalen ze de hoge stadslandschappelijke waarde die deze bezitten. Ze leveren mede het bewijs van het schitterend bouwkundig erfgoed dat Gent rijk is.

Sommige eigenaars hebben in de loop van de voorbije jaren lovenswaardige inspanningen gedaan om hun panden in de Drabstraat en op de Poel op te frissen, te renoveren en te restaureren. Dat laat natuurlijk toe om het architectuur-historisch profiel nog beter tot zijn recht te doen komen.

Men kan alleen maar de hoop uitspreken dat alles in het werk zal worden gesteld om het merkwaardig stadsgezicht, dat Drabstraat en Poel vormen, op doeltreffende wijze te beschermen, te vrijwaren en te behoeden voor aftakeling en verval.

Drabstraat en Poel moeten voor de bevoegde instanties en voor allen, die verantwoordelijkheid dragen voor het behoud en de instandhouding van het bouwkundig erfgoed, het voorwerp blijven uitmaken van een bestendige en zeer waakzame zorg, die zich eveneens uitdrukt in het nemen van de vereiste maatregelen. Men dient er immers rekening mee te houden dat het gevaar voor vernieling en definitieve teloorgang nooit ver af is. Dat heeft de ervaring ons jammer genoeg reeds ten overvloede geleerd.

Georges BROGET
november 1992

BIBLIOGRAFIE

- Bekaert G.: Over Charles Vandenhove, in "Chambres d'Amis" juni-september 1986 Gent, Museum van Hedendaagse Kunst Gent 1986.
- Blockmans Dr. Fr.: Het Gentsche Stadspatriciaat tot omstreeks 1302, Antwerpen 1938.
- Bouwen door de Eeuwen heen in Vlaanderen - Architectuur/Deel 4 na, Stad Gent, 1976.
- Braekman Prof. Dr. W.: Betekenis en datering van de volksprent "Den Ghendtschen Ommeganck"; in Volkskunde, 75e jaargang nr. 1, 1974.

- Broget G.: Toen Wegenwerken op de Poel en Sint-Michielsplein een stuk ver verleden blootlegden; in "Ghendtsche Tydinghen" 20e jaargang 1991 nr. 5.
Het Schokkebroersvestje: in "Ghendtsche Tydinghen", 21e jaargang 1992 nr. 4.
  - Celis G.: Beschrijving van Gent, 1920.
  - Collumbien H.: Documentaire fiche: "Het Hof van Wackene"; in "Ghendtsche Tydinghen", 1e jaargang 1972.
  - De Decker A.: Lijst van de straten met een persoonsnaam (naschrift); in "Ghendtsche Tydinghen" 21e jaargang 1992 nr. 2.
  - De Herdt R.: Een Hollands soldaat penseelt Gent; stichting Mens en Cultuur 1989.
  - Demey A.: Lodewijkstijlen en Oostvlaamse architectuur, Gent 1991.
  - De Potter Fr.: Gent van den oudsten tijd tot heden, zevende en achtste deel 1882-1901, Gent 1984.
  - Deseyn G.: Gids voor Oud Gent, Gent 1984.
  - De Vinck K.: De Metamorfosen van een Stadsgezicht - De Graslei en de Koornlei te Gent van de middeleeuwen tot vandaag -; in "Verhandelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent", XIII Gent 1975.
  - Esther J.P.: Orde en Maat in het Gentse classicisme. De gulden snede bij de 18de eeuwse gevelontwerpen; in Stadsarcheologie Bodem en Monument in Gent, jaargang 14 nr. 1, 1990.
  - Fris V.: Les accroissements et les transformations de la superficie bâtie de Gand au XIX siècle.
  - Gysseling M.: Gent's vroegste Geschiedenis in de Spiegel van zijn plaatsnamen; Standaard Boekhandel 1954.
  - Het Mandelboekje: 9de jaar juni 1966 nr. 3.
  - Kenis P.: Historische Verhalen, Gent 1944.
  - Levis E.: De Markt als terechtstellingsplaats; in "Ghendtsche Tydinghen" 19de jaargang 1990 nr. 1.
  - Liberaal Archief: Gedenkbladen van Willem Rogghé met eene inleiding door Max Roose; Gent J. Vuylsteke 1898, Uitgave van het Taalverbond nr. 14.
  - Simonon Chan.: La Congrégation des Dames de l'Instruction Chrétienne - Notice historique - Liège 1927.
  - Steyaert J.J.: Volledige beschrijving van Gent, Gent 1857.
  - Van Severen G.: Een Gentse Patriciërs woning uit de achttiende eeuw. Het Huis Sacceghem: in "De Woonstede door de eeuwen heen", december 1969 nr. 4.
  - Stadsarchief Gent: Atlas Goetghebuer.
  - Stedelijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten Gent.
-